

ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ

Таміла Яценко,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна,

 <https://orcid.org/0000-0002-6121-7495>

 tamilakod@ukr.net

Олеся Слизук,

кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна,

 <https://orcid.org/0000-0002-7696-6157>

 olesja_2014@ukr.net

У статті проаналізовано систему запитань і завдань, спрямованих на формування читацької грамотності учнів 5–6 класів у підручниках української літератури. Розглянуто наукові праці, у яких узагальнено міжнародний досвід проведення досліджень PISA із читацької грамотності. Визначено основні проблеми у процесі формування читацької грамотності та завдання, які викликають труднощі в учнів. Зауважено, що актуальність проблеми формування читацької грамотності в сучасних учнів-читачів умотивована зростанням вимог до якості шкільної освіти. Під час аналізу й узагальнення здобутків педагогіки і педагогічної психології підтверджено об'єктивну необхідність розроблення теоретичних і практичних аспектів проблеми формування кваліфікованого учня-читача на уроках шкільних літературних курсів.

Описано етапи роботи з різними типами завдань на формування читацької грамотності за підручниками української літератури для 5–6 класів. Продемонстровано, як вони інтегруються з етапами вивчення текстів літературних творів або їхня послідовність вибудовується за аналогією до них. Їх система охоплює усі етапи роботи з художніми та навчальними текстами.

У процесі апробації навчально-методичних матеріалів, що є основою підручника української літератури у 5–6 класах Нової української школи, доведено, що від рівня розуміння тексту залежить повнота, глибина предметних знань і сформованих умінь, тобто здатність осмислювати прочитане та застосовувати для читацького та особистісного розвитку.

Доведено, що розв'язання запропонованих у тестах PISA проблем потребує і репродуктивного відтворення здобутих знань, сформованих умінь, і здатності ефективного їх застосування у нових нестандартних ситуаціях. Тому освітній процес з української літератури для учнів 5–6 класів доцільно організовувати на основі завдань підручника з урахуванням особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів із використанням нових освітніх технологій.

Ключові слова: читацька грамотність; учні-читачі; підручник української літератури; читацька навичка; ключові компетентності; предметна компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Проблема читання та формування читацької грамотності здобувачів освіти є междисциплінарною, але найбільше дидактичних можливостей її ефективного розв'язання передбачено на уроках предметів мовно-літературної освітньої галузі.

Читання як один із видів комунікативно-пізнавальної діяльності учнів визначає рівень досягнення очікуваних результатів навчання мови і літератури. Водночас читацька навичка є однією із ключових, адже рівень її сформованості впливає на успішність у навчанні, а також у професійному становленні особистості та досягненні результатів протягом життя. Тобто, читання є одним із основних чинників читацького та особистісного саморозвитку учнів.

Дослідження проблеми формування читацької грамотності учнів дають підстави для окреслення основних причин її виникнення, а саме: низький рівень читацької культури в родині; відсутність в учнів мотивації до читання; використання електронних інформаційних ресурсів як швидкий доступ до інформації, однак не завжди якісної; невиразні читацькі інтереси учнів на етапі навчання у початковій школі; недостатньо сформовані читацькі вміння роботи з текстом, зокрема і художнім; недостатня кількість якісного методичного супроводу формування предметної читацької грамотності учнів в системі шкільної літературної освіти. Сукупністю визначених факторів і обумовлено певною мірою невисокий (25,9%) рівень сформованості читацької грамотності українських учнів, які вперше брали участь у міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2018. Тому незаперечною є важливість актуалізації в українському науковому й освітньому просторі проблеми формування читацької грамотності учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям статті є праці, у яких міжнародне дослідження якості освіти PISA розглядається як інструмент для ефективної організації сучасного освітнього середовища (Шляйхер, 2018); аналітичні матеріали, у яких презентовано об'єктивні результати українських учнів – учасників міжнародного тестування PISA-2018 та акцентовано на можливих шляхах підвищення ефективності шкільної освіти щодо розвитку читацької грамотності учнів (Вакулєнко, Ломакович, Те-

рещенко, 2017; Мазорчук, 2019); методичні рекомендації, у яких на основі рівня сформованості читацької, математичної та науково-природничої грамотності учнів обґрунтовано можливість інтерпретації результатів PISA-2018 як показника стану загальної середньої освіти в Україні в умовах розбудови Нової української школи, окреслено шляхи підвищення якості національної шкільної освіти з урахуванням досвіду інших країн (Васильєва, Головка, Жук, Козленко, Лященко, Науменко, Новосьолова, 2020) публікації, у яких актуалізовано проблему читацької грамотності українських учнів і запропоновано можливі шляхи її розв'язання (Яценко, 2019; Яценко, Пахаренко, 2022; Яценко, Слизук, 2022).

Аналіз Національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 засвідчує, що актуальність проблеми формування читацької грамотності сучасних учнів умотивована зростанням вимог до якості шкільної освіти, а студювання здобутків педагогіки і педагогічної психології підтверджує об'єктивну необхідність розроблення теоретичних і практичних аспектів проблеми формування кваліфікованого учня-читача на уроках шкільних літературних курсів.

Мета статті – розкриття практичного аспекту проблеми формування читацької грамотності учнів 5–6 класів у процесі навчання української літератури.

Виклад основного матеріалу. Сучасна шкільна освіта в Україні, зокрема й літературна перебуває на етапі оновлення, пошуку ефективних технологій і методик, орієнтованих на формування особистості *читача нової цифрової епохи*. Попри виклики, спричинені пандемією та суспільно-політичними подіями в реаліях повномасштабної російсько-української війни, процес інтеграції української освіти в європейський освітній простір успішно продовжується.

Двічі українські 15-річні учні брали участь у Програмі міжнародного оцінювання якості освіти PISA, метою якого є перевірка рівня сформованості читацької, математичної та природничої грамотностей. У тезаурусі міжнародного дослідження якості освіти PISA *читацька грамотність* трактується як «розуміння, використання, оцінювання, осмислення письмових текстів і виявлення зацікавленості ними з метою досягнення певних цілей, розширення свого світогляду, розвитку читацького потенціалу, формування готовності до активної участі в житті суспільства» (Вакуленко, Ломаківич, Терещенко, 2017, с. 25).

Інтеграція завдань, орієнтованих на розвиток читацької грамотності учнів, у сучасні підручники української літератури є неодмінною умовою оновлення сучасного шкільного курсу літератури. Такі завдання змодельовані з урахуванням концепції Нової української школи та Державного стандарту базової середньої освіти, водночас орієнтуючи учнів на досягнення високих результатів у тестуванні міжнародного дослідження якості освіти PISA.

Читацька грамотність як дидактична категорія корелює з читацькою діяльністю, орієнтованою на формування *вмінь кваліфікованого читача* як концептуальних у тестах міжнародного дослідження якості освіти PISA. Означимо їх сутність.

І група – вміння, що безпосередньо пов'язані з роботою з текстом, тобто вміння знаходити й виокремлювати інформацію, визначати наявність або ж відсутність необхідної інформації у тексті.

II група – уміння, що ґрунтуються на власних роздумах про прочитане, тобто вміння інтерпретувати інформацію із тексту: розуміти факти і змістову сутність тексту (тему, головну думку, загальне призначення тексту), концептуальну інформацію (авторська позиція), значення невідомих слів на основі контексту, прослідковувати причинно-наслідкові зв'язки, усвідомлювати мотиви вчинків і поведінки героїв, розкривати їхні характеристики, формулювати висновки.

III група – уміння осмислювати зміст і форму тексту: оцінювати зміст прочитаного і розуміти призначення його компонентів; повноту та достовірність інформації; висловлювати власну думку про прочитане; оцінювати форму тексту.

IV група – уміння застосувати здобуту з тексту інформацію для практичного розв'язання проблем; виявляти зв'язок прочитаного із сучасністю (Мазорчук, 2019, с. 196).

Акцентуємо на компетентнісному потенціалі методики формування читацької грамотності, оскільки розв'язання запропонованих у тестах PISA проблем потребує також здатності ефективно застосовувати їх у нових і нестандартних ситуаціях. Тому вивчення української літератури в 5–6 класах доцільно організовувати на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів із використанням технологій розвитку критичного мислення, проблемного навчання, цифрових технологій.

На уроках української літератури учні опрацьовують тексти, що можна диференціювати як інформаційні (біографії письменників, тезаурус із теорії літератури), художньо-публіцистичні (літературознавчі нариси) та художні. Від рівня розуміння тексту залежить повнота, глибина предметних знань і сформованих читацьких умінь учнів, здатність осмислювати прочитане та застосовувати для читацького та особистісного розвитку.

У змісті та структурі підручників «Українська література. 5 клас» та «Українська література. 6 клас» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, 2023) прослідковується логіка врахування вимог тестів міжнародного моніторингу якості освіти PISA щодо формування в учнів *умінь кваліфікованого читача*. Конкретизуємо означене.

Формуванню вмінь знаходити й виокремлювати інформацію, визначати наявність або ж відсутність необхідної інформації у тексті (*I група вмінь*) сприятимуть завдання, що рекомендовані в рубриці «Ти вже знаєш». Актуалізуючи вміння учнів 5 класу розрізняти малі жанри (види) фольклору – загадки, скоромовки, приказки – запропоновано завдання: «Прочитай матеріали рубрики «Літературознавчий клуб» і поясни, які з цих виразів є прислів'ями, а які – приказками» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 14).

Для формування у шестикласників *умінь I групи*, зокрема поняття про художній образ подано завдання: «Які ознаки художнього образу наявні у вірші А. Качана? Чи можна таке поетове бачення світу назвати творчим (тобто оригінальним, неповторним, красивим)? Чому?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 8). У процесі опрацювання теми «Міфи прадавньої України» удосконалюємо означені вміння таким завданням: «Що у творі вказує на те, що Ірій, створений Соколом-Родом, прекрасний і вічний? Прочитай відповідні уривки тексту» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 14).

На уроках вивчення народних і літературних казок у 5 класі рекомендується виконати завдання, що спрямовані на роботу з текстом: «Уважно розглянь схему «Ознаки народної казки» та прокоментуй кожну з ознак прикладами з казки «Яйце-райце» або ж іншої прочитаної тобою народної казки»; «Прослідкуй у тексті за фразеологічними зворотами та за тим, як майстерно письменник використовує їх для опису подій, характеристики героїв тощо»; «Прочитай опис селянського садочка. Яке враження він справив на тебе? Назви квіти, що ростуть у ньому. Чи доводилося тобі бачити такі квіти? Якщо ні, то знайди інформацію про них у довідкових джерелах. Поділися своїми враженнями про ці квіти» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 34; 37; 54).

Під час текстуального аналізу календарно-обрядових пісень у 6 класі пропонується виконання завдань для поглиблення *вмінь II групи*: «Як у колядці «Нова радість стала» описано народження Ісуса Христа? Прочитай відповідний уривок.», «Які архаїзми використано у творі? Поясни їх значення»; «Які уявлення про щастя, добробут мали наші предки? Прочитай відповідні рядки зі «Щедрика»» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 26; 28).

Завдання на формування *вмінь*, що ґрунтуються на власних роздумах про прочитане, тобто *вміння* інтерпретувати інформацію із тексту (*II група вмінь*) запропоновано в 5 класі під час читання казки І. Франка «Фарбований Лис»: «Автор говорить про Лиса Микиту як про доброго царя, справедливого і м'якосердного. Чи свідчать вчинки Лиса Микити про такі риси характеру? Чому ж письменник жартівливо характеризує свого героя?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 42). Аналогічні запитання передбачено у процесі опрацювання п'ятикласниками казки В. Шевчука «Чотири сестри»: «Чи відповідають зображення сестер на ілюстраціях художниці О. Рубіної до казки В. Шевчука твоєму уявленню про героїнь твору? Доведи свою думку»; «Чорний Птах переконує Білокосу сестру: «красивий той, хто сильний у світі, а сильний той, хто має владу». Чи утверджується в казці ця думка?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 63; 69).

Цю групу *вмінь* продовжуємо формувати і в 6 класі, зокрема на уроках вивчення теми «Мудрість байки», аналізуючи байку Г. Сковороди «Бджола і Шершень»: «Розглянь ілюстрації І. Коршунова до байки. Розкажи про свої враження від твору та ілюстрацій. Чи допомогли тобі малюнки зрозуміти зміст твору?» та «Як саме автор переконує нас, що праця за покликанням приносить найвищу насолоду» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 41; 42).

Формуванню *вмінь* осмислювати зміст і форму тексту (*III група вмінь*) сприятимуть завдання, що представлені в процесі ознайомлення з українськими легендами в 5 класі: «Пригадай ознаки міфу, що відомі тобі з початкової школи. Які з них наявні у творі «Берегиня»? Доведи, що в цьому творі є ознаки міфу і легенди»; «Пригадай ознаки оповідання. Доведи, що твір М. Вінграновського «Гусенятко» є оповіданням» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 76; 160).

Подібні завдання запропоновано й у 6 класі, зокрема до теми «Ліричні послання України»: «Чому «Ще не вмерла Україна...» за жанром є зразком саме громадянсько-патріотичної лірики? Прорекламуй рядки, що підтверджують твої міркування»;

«Численні повтори (рефрени) підкреслюють ритм, створюють гармонійну мелодію тексту. Знайди і процитуй відповідні рядки поезії»; «Схарактеризуй ліричного героя вірша «І досі сниться...». Зверни увагу, він не присутній у змальованих картинах, але його очима ми бачимо відтворений у поезії світ» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 56; 59).

У методичному апараті підручників передбачено завдання для формування в учнів умінь застосувати здобуту з тексту інформацію для практичного розв'язання проблем (*IV група вмінь*). Наприклад, у 5 класі: «Тихина вважав, що людина буде щасливою, коли навчиться бачити гармонію і красу світу. Знайди підтвердження цієї думки у вірші «Гаї шумлять...». Процитуй відповідні рядки. Чи погоджуєшся ти з такою позицією поета? Проілюструй свої висновки прикладами із власного життєвого досвіду»; «Зіскануй QR-код і переглянь буктрейлери (так називають відеоролики за мотивами книжки або кліпи за книжкою) до збірки «Лісові казки». Що нового з них ти довідався/довідалася про цю книжку? Чи доводилося тобі рятувати пташеня? Зіскануй QR-код і прочитай поради «Я знайшов пташеня! Що робити?». Що корисного ти дізнався/дізналася про поводження із пташенятами?» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2022, с. 138; 149).

Аналогічні за сутністю запитання запропоновано в підручнику 6 класу, зокрема в методичному апараті до теми «Романтика пригод і фантастики»: «Чи доводилося тобі боротися зі страхами? Який страх тобі вдалося побороти?»; «Якби ти навчався / навчалася в Школі зореплавства, то які завдання для тебе були б найцікавішими, а які – викликали б труднощі? Чому?»; «Уяви, що ти береш участь у дискусії, організованій адміралом Оксеником. Поміркуй, чому люди вважають себе інакшими, не подібними до тварин» (Яценко, Пахаренко, Слижук, 2023, с. 140; 151; 152).

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок. Зміст підручників «Українська література. 5 клас» і «Українська література. 6 клас» (автори – Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук) ґрунтується на розробленій у кореляції з вимогами вимоги міжнародного оцінювання якості освіти PISA та Державного стандарту базової та повної середньої освіти методиці формування читацької компетентності учнів 5–6 класів у процесі вивчення української літератури. Сутність апробованої методики визначається сформованістю вмінь учнів-читачів не лише розуміти прочитаний художній і навчальний тексти, а й умінями його об'єктивно оцінювати, співвідносити з власним читацьким і життєвим досвідом, здатністю використовувати прочитане в нових навчальних і життєвих ситуаціях.

На етапі переходу учнів до основної школи важливо створити дидактичні умови щодо ефективного формування *вмінь кваліфікованого читача*, тобто вироблення здатності використовувати письмові тексти як основний ресурс особистісного і читацького саморозвитку. Результативність цього складного процесу зумовлена багатьма чинниками, одним із яких є обов'язкове врахування вікових особливостей психічного розвитку та особливостей художнього сприймання учнів-підлітків. Тому перспективно у контексті нашого дослідження є розробка методики розвитку читацької грамотності учнів у 7–9 класах і спостереження за процесом її впровадження.

Використані джерела

- Вакуленко, Т., Ломакович, С. & Терещенко, В. (2017). PISA: читацька грамотність. Київ: УЦОЯО. http://pisa.testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf
- Васильєва, Д., Головка, М., Жук, Ю., Козленко, О., Ляшенко, О., Науменко, С., & Новосьолова, В. (2020). Уроки PISA-2018: методичні рекомендації. Київ: Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/719572/1/PISA.pdf>
- Мазорчук, М. (2019). Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018. Київ: Український центр оцінювання якості освіти. http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf
- Топузов, О. & Засєкіна, Т. (2022). Концепція підручників як складників дидактичної системи адаптаційного циклу навчання. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*, 28, 191–201. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-191-201>
- Шляйхер, А. (2018). Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / переклад з англ. Г. Левів. Львів: Літопис. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolitya.pdf>
- Яценко, Т. О. (2019). Проблема читання в умовах інформаційного суспільства: соціальний і методичний аспекти. *Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві: матеріали І всеук. наук.-практ. конф., 12 вересня 2019 р., м. Київ / за заг. ред. Т. О. Яценко*. Київ: УОБЦ «Оріон», 5–8. <https://lib.iitta.gov.ua/718405>
- Яценко, Т. & Пахаренко, В. (2022). Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*, 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211>
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І., & Слизук, О. А. (2022). Українська література: підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». <http://lib.iitta.gov.ua/731975>
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І., & Слизук, О. А. (2023). Українська література: підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта». <https://lib.iitta.gov.ua/736084/>
- Яценко, Т. О., & Слизук, О. А. (2022). Формування предметної компетентності учнів 5–6 класів Нової української школи в процесі навчання української літератури. *Інноваційна педагогіка*, 51, 88–91. <https://doi.org/10.32782/26636085/2022/51.2.17>
- OECD (2002). Reading for change. Performance and engagement across countries results from PISA 2000. <https://www.oecd.org/education/school/programmeforinternationalstudentassessmentpi/sa/33690904.pdf>
- OECD (2010). PISA 2009 Results: Executive Summary. <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46619703.pdf>
- OECD (2018). The future of education and skills. Education 2030. The future we want. [https://www.oecd.org/education/2030/E_2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E_2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)

References

- Vakulenko, T., Lomakovych, S. & Tereshchenko, V. (2017). PISA: chytats'ka hramotnist'. Kyiv: UTSOYAO http://pisa.testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/01/PISA_Reading.pdf (in Ukrainian).
- Vasyl'yeva, D., Holovko, M., Zhuk, YU., Kozlenko, O., Lyashenko, O., Naumenko, S., & Novos'olova, V. (2020). Uroky PISA-2018: metodychni rekomendatsiyi. Kyiv: Pedahohichna dumka. <https://lib.iitta.gov.ua/719572/1/PISA.pdf> (in Ukrainian).

- Mazorchuk, M. (2019). Natsional'nyy zvit za rezul'tatamy mizhnarodnoho doslidzhennya yakosti osvity PISA-2018. Kyiv: Ukrainys'kyi tsentr otsynuyvannya yakosti osvity. http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf (in Ukrainian).
- Topuzov, O. & Zasekina, T. (2022). Kontsepsiya pidruchnykiv yak skladnykiv dydaktychnoyi systemy adaptatsiynoho tsykladu navchannya. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats'*, 28, 191–201 <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-191-201> (in Ukrainian).
- Schleicher, A. (2018). Naykrashchyy klas u sviti: yak stvoryty osvitynyu systemu 21-ho stolittya / pereklad z anh. H. Leliv. L'viv: Litopys. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf> (in Ukrainian).
- Yatsenko, T. O. (2019). Problema chytannya v umovakh informatsiynoho suspil'stva: sotsial'nyy i metodychnyy aspekty. Problema chytannya v suchasnomu informatsiynomu suspil'stvi: materialy I vseukr. nauk-prakt. konf., 12 veresnya 2019 r., m. Kyiv / za zah. red. T. O. Yatsenko. Kyiv: UOVTS «Orion», 5–8. <https://lib.iitta.gov.ua/718405> (in Ukrainian).
- Yatsenko, T. & Pakhareno, V. (2022). Klyuchovi kompetentnosti v zmisti pidruchnyka ukraiyins'koyi literatury dlya 5 klasu Novoyi ukraiyins'koyi shkoly. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats'*, 28, 202–211. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-202-211> (in Ukrainian).
- Yatsenko, T. O., Pakhareno, V. I., & Slyzhuk, O. A. (2022). Ukraiyins'ka literatura: pidruch. dlya 5 kl. zakl. zah. sered. osvity. Kyiv: Vydavnychyy dim «Osvita. <http://lib.iitta.gov.ua/731975> (in Ukrainian).
- Yatsenko, T. O., Pakhareno, V. I., & Slyzhuk, O. A. (2023). Ukraiyins'ka literatura: pidruch. dlya 6 kl. zakl. zah. sered. osvity. Kyiv: Vydavnychyy dim «Osvita. <https://lib.iitta.gov.ua/736084/> (in Ukrainian).
- Yatsenko, T. O., & Slyzhuk, O. A. (2022). Formuvannya predmetnoyi kompetentnosti uchniv 5–6 klasiv Novoyi ukraiyins'koyi shkoly v protsesi navchannya ukraiyins'koyi literatury. *Innovatsiyna pedahohika*, 51, 88–91. <https://doi.org/10.32782/26636085/2022/51.2.17> (in Ukrainian).
- OECD (2002). Reading for change. Performance and engagement across countries results from PISA 2000. <https://www.oecd.org/education/school/programmeforinternationalstudentassessment/pisa/33690904.pdf> (in English).
- OECD (2010). PISA 2009 Results: Executive Summary. <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46619703.pdf> (in English).
- OECD (2018). The future of education and skills. Education 2030. The future we want. [https://www.oecd.org/education/2030/0E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/0E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (in English).

Tamila Yatsenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Chief Researcher of the Ukrainian Language and Literature Teaching Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Olesia Slyzhuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Ukrainian Language and Literature Teaching Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

A TEXTBOOK OF UKRAINIAN LITERATURE AS A MEANS OF FORMING READING LITERACY OF 5–6 GRADE STUDENTS

The article analyses a system of questions and tasks aimed at forming the reading literacy of 5th–6th grade students in Ukrainian literature textbooks. Scientific works that summarize

the international experience of conducting PISA studies on reading literacy are considered. The main problems in the process of formation of reading literacy and tasks that cause difficulties for students have been identified. It is noted that the urgency of the problem of the formation of reading literacy in modern students-readers is motivated by the growing demands for the quality of school education. During the analysis and generalization of the achievements of pedagogy and pedagogical psychology, the objective necessity of developing theoretical and practical aspects of the problem of forming a qualified student-reader in the lessons of school literature courses was confirmed.

The stages of work with various types of tasks for the formation of reading literacy according to Ukrainian literature textbooks for 5–6 grades, which are being tested in the pilot project of the New Ukrainian School, are described.

In the process of approbation of educational and methodological materials, which are the basis of the textbook of Ukrainian literature in grades 5–6 of the New Ukrainian School, it was proven that the completeness and depth of subject knowledge and formed skills depend on the level of understanding of the text, that is, the ability to understand what has been read and apply it for reading and personal development.

It has been proven that solving the problems proposed in the PISA tests requires reproductive reproduction of acquired knowledge, formed skills, and the ability to effectively apply them in new non-standard situations. Therefore, it is advisable to organize the educational process of Ukrainian literature for 5–6 grade students on the basis of textbook tasks, taking into account personally oriented, competence-based and activity-based approaches using new educational technologies.

Keywords: reading literacy; students-readers; a textbook of Ukrainian literature; reading skill; key competencies; subject competence.